

УДК [(34+33)(07)](043.3)

Совгіра С. В., Поліщук О. А.

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті здійснено аналіз та експериментально перевірено наявний стан практики вищої освіти в плані формування правової компетентності у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності аграрної сфери. Розкрито методики визначення рівнів сформованості всіх компонентів правової компетентності студентів аграрного університету. Висвітлено процес експериментальної роботи з визначення рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного, когнітивно-комунікативного та практично-діяльнiсного компонентів. Встановлено причини низького рівня сформованості правової компетентності у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності аграрної сфери. Доведено статистичну достовірність отриманих результатів.

Ключові слова: *правова компетентність, майбутні менеджери, зовнішньоекономічна діяльність, аграрна сфера, компоненти правової компетентності.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах стрімкого, стихійного зростання обсягу інформації, динамізму подій, швидкоплинності змін техніки й технологій у світі, розвитком нового типу економіки неабияке значення набувають нові вимоги до підготовки спеціалістів високої кваліфікації. Все це зумовлює необхідність якісно нового рівня підготовки компетентного, конкурентоздатного спеціаліста, що передбачає сформованість у нього готовності і здатності до ефективного вирішення неординарних, не алгоритмізованих завдань на етапі зростаючої особистісної автономії.

Аналіз напрацювань науковців. Питання, пов'язані із розумінням компетентності та використанням компетентнісного підходу в освіті, висвітлено у роботах дослідників (А. Баранніков, А. Бермус, В. Болотов, Ф. Вайнерт, О. Зарубіна, Е. Зеер, І. Зимня, Т. Копильник, В. Краєвський, В. Олійник, Дж. Равен, В. Селютін, А. Сластьонін, І. Фрумін, А. Хугорський).

Особливе значення у сучасному світі надається правовій компетентності, специфіку розвитку та формування якої в учнів та студентів, її складників, освітнього процесу та правового виховання особистості, формування правових знань розглядали у своїх роботах: І. Бех, О. Ганзенко, Я. Кічук, Н. Коваленко, А. Колодій, О. Лукаш, В. Маноляк, А. Молчанова, В. Одарій, В. Олійник, М. Полякова, О. Скакун, В. Смирнов, Ю. Сурмяк.

Дослідники заклали методологічне підґрунтя та розкрили загальнотеоретичні питання формування правової компетентності майбутніх менеджерів. Аналіз сучасних підходів до досліджуваної проблеми показує, що, незважаючи на їх значну кількість, проблема формування правової компетентності менеджера зовнішньоекономічної діяльності не була предметом спеціального дослідження. Поза увагою вчених залишилася проблема специфіки формування правової компетентності менеджера зовнішньоекономічної діяльності у вищих аграрних навчальних закладах.

Мета наукового дослідження полягає в аналізі та експериментальній перевірці наявного стану практики вищої освіти в плані формування правової компетентності у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності аграрної сфери.

Результати дослідження. При проведенні дослідження порівнювалися отримані результати з уже наявними в науковій літературі експериментальними даними. Так, в роботі В. Маноляка представлені результати дослідження, в якому взяли участь більше 1500 студентів аграрних закладів вищої освіти. Результати його дослідження показують, що: випускники закладів вищої освіти недостатньо підготовлені з точки зору задоволення об'єктивної потреби підприємств в компетентних кадрах, здатних до ефективно професійної діяльності; в процесі навчання у закладах вищої освіти недостатньо обґрунтовані і емпірично визначені можливості професійно-спрямованих навчальних курсів у розвитку правової компетенції; відсутні технології реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання майбутніх менеджерів аграрного виробництва; недостатня опора на потреби особистості, держави і суспільства в розвитку правової компетентності майбутніх менеджерів аграрного виробництва; має місце методична невідповідність професорсько-викладацького складу ЗВО до реалізації компетентнісного підходу в процесі викладання [4].

Для отримання інформації про вихідний рівень всіх компонентів правової компетентності студентів аграрного університету використовувалися такі методики: для мотиваційно-ціннісного компонента правової компетентності: методика визначення основних мотивів вибору професії Є. Павлютенкова, методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича; когнітивно-комунікативного – модифікована методика Т. Дубовицької [1, с. 82-86], методика оцінки комунікативних і організаторських здібностей особистості [3, с. 339-344]; практично-діяльнісного – графічний тест Е. Ільїна «Визначення потреби в активності» [2, с. 371-372], вирішення юридичних завдань тощо.

Загальна кількість студентів, які взяли участь в експерименті – 346 чоловік. Всі учасники експерименту були розділені на експериментальні (ЕГ – 182 студента) та контрольні (КГ – 164 студентів) групи, які в подальшому порівнювалися між собою (в межах спеціальності). Подібність цих груп забезпечувалося приблизно однаковим віком, однаковими умовами навчання і однієї професійної спрямованістю (майбутній менеджер).

У структурі правової компетентності студента мотиваційно-ціннісний компонент є певним «центром», навколо і у взаємозв'язку з яким формуються інші компоненти. Це обумовлено тим потенціалом мотиваційної сфери, який у вигляді спонукальних сил забезпечує активність і спрямованість в діяльності особистості.

Для діагностики мотиваційно-ціннісного компонента правової компетентності, студентам була запропонована анкета, при розробці якої ми керувалися такими положеннями: питання повинні бути чіткими і зрозумілими всім опитуваним; доцільно будувати анкету за принципом: від більш простих запитань до більш складних тощо [5, с. 85-86; 8, с. 356].

Розроблена нами анкета включає вісім питань, зміст яких орієнтовано на виявлення інтересу до вивчення правових дисциплін; оцінку значущості правової компетентності в структурі професійної компетентності фахівця аграрної сфери; характеристику права як регулятора суспільних відносин; мотивацію вивчення права; оцінку правових знань, отриманих в школі; виявлення необхідності підвищення рівня правової компетентності респондентів; визначення бажаних форм роботи при вивченні права.

Діагностика мотиваційно-ціннісного компонента правової компетентності студентів експерименту показала, що тільки 16,9 % студентів КГ та 17,1 % ЕГ відзначили, що правова компетентність є необхідним компонентом професійної компетентності фахівця аграрної сфери і вони бажають підвищити її рівень.

Методика визначення основних мотивів вибору професії Є. Павлютенкова дає змогу виділити 9 видів мотивів необхідності правової компетентності для майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності і оцінити їх за шкалою від 0 (повна відсутність такого мотиву) до 10 (провідний мотив вибору професії). В результаті проведеного емпіричного дослідження встановлено, що основними мотивами необхідності правової компетентності для майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності у студентів є змістовий та пізнавальний мотиви. Найнижчі показники було виявлено за матеріальними та творчими мотивами.

Для дослідження системи ціннісних орієнтацій використано методику «Ціннісні орієнтації» М. Рокича зі стандартною інструкцією. Так, досліджуваним було запропоновано вибрати по п'ять цінностей: які вони вважають найважливішими для себе; які б вони хотіли бачити у своїх одногрупників; які вони хотіли б бачити у керівництва агрофірми; які вони хотіли б мати у себе у процесі професійної діяльності.

У результаті порівняння цінностей студентів КГ і ЕГ стало очевидним, що різниці між термінальними цінностями не спостерігається. Це можна пояснити тим, що термінальні цінності за визначенням Рокича містять у собі припущення, що вони як кінцева мета індивідуального існування з особистої та суспільної точок зору варті того, щоб до них прагнути [7, с. 160]. Тому значних розходжень немає.

При порівнянні ієрархії цінностей студентів КГ і ЕГ, виявилось, що на першій позиції у них знаходиться здоров'я та щастя. На другому місці студентів КГ і ЕГ знаходиться любов і дружба. Третю позицію у них займає саморозвиток, самовдосконалення. Остатні місця у студентів КГ і ЕГ займають – щастя інших, суспільне визнання та розваги. Тобто, можна говорити, що студенти, дещо егоїстичні, індивідуалісти та для них не мають значення розваги.

Між термінальними цінностями студентів КГ і ЕГ кореляційний зв'язок слабкий. Якщо, ж незначні відмінності в термінальних цінностях обумовлені тим, що вони є цінностями-цілями, то інструментальні цінності як переконання в тому, що певний спосіб дій є кращим у будь-яких ситуаціях [219, с. 160], дещо відрізняються в студентів КГ і ЕГ. Деякі відмінності можна побачити між цінностями: широта поглядів та світогляд – перша займає 2 позицію у КГ в системі інструментальних цінностей, а ЕГ – 3. Відмінності спостерігаються між цінностями: сміливість у відстоюванні власних поглядів, які посідають 3 (КГ) та 4 (ЕГ) місця. Для студентів КГ сміливість є досить важливою цінністю, а для ЕГ – менше. Окремі відмінності можна спостерігати між освіченістю, яка в студентів КГ займає 4 позицію, а в студентів ЕГ – 5.

Це очевидно, адже здобуття освіти передбачає перш за все загальну освіченість та інтелектуальний розвиток. Такі результати можна пояснити, тим, що у студентів ЕГ важливими є не самі знання, а те, що людина має власні досягнення, тобто освіченість не є важливою, важливі здобутки в певній галузі. Незначні відмінності також мають цінності: створення власної сім'ї, потреба в незалежності в прийнятті рішень, вибору власного шляху в житті, що знаходяться на 8 (КГ) та 7 (ЕГ) місцях відповідно.

Якщо порівнювати термінальні цінності, які студенти КГ і ЕГ вважають для себе найважливішими, то тут спільними є дві позиції – життєва мудрість та любов. Можна скласти такий портрет майбутнього менеджера – освічений, чесний, життєрадісний, відповідальний, чутливий та ефективний в роботі, окрім того мудрий, люблячий, впевнений в собі, здоровий та активний, має гарні стосунки в сім'ї та матеріально забезпечений.

Що ж до соціальних очікувань від керівництва агрофірми, то студенти очікують від керівництва таких цінностей як – чесність, мудрість, здоров'я, освіченість, самоконтроль та суспільне визнання.

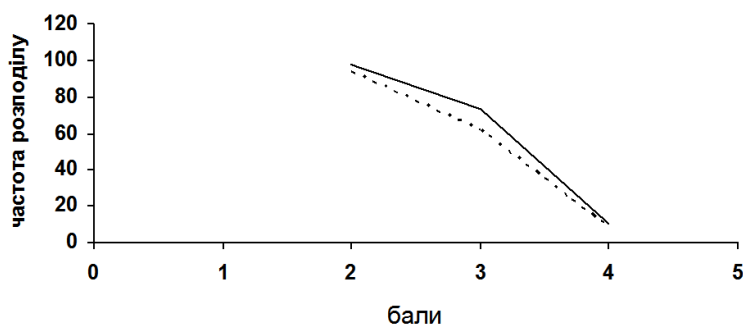
Окрім зазначених цінностей студенти прагнуть бачити в керівництва агрофірми такі цінності як розвиток, творчість, продуктивне життя, ефективність в роботі, раціоналізм та широту поглядів. Тобто студенти прагнуть бачити у керівництва розвиток та забезпечення якомога кращого розвитку аграрної сфери.

Цінності, які студенти бажають мати у себе у процесі професійної діяльності у студентів КГ і ЕГ схожі, особливо за термінальними цінностями – здоров'я, любов, життєва мудрість, щасливе сімейне життя. Серед термінальних – чесність, життєрадісність. Отже студенти, все ж прагнуть бути спрямовані у професійній діяльності на активність, життєрадісність, мудрість, чутливість, чесність, щасливу люблячу сім'ю, здоров'я, широту поглядів та ефективність в роботі.

Отже, для студентів характерна спрямованість на саморозвиток та самоосвіту, власну активність. До того ж, для них важливими є здоров'я та сімейні цінності.

Для визначення рівня сформованості правової компетентності студентів аграрних університетів нами обрано п'ятибальну шкалу.

Графічне зображення дозволяє наочно відобразити закономірності розподілу балів у контрольній і експериментальній групах (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл балів за рівнем сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту правової компетентності студентів

----- контрольна група, _____ експериментальна група

Отже, узагальнений рівень правової компетентності студентів аграрного університету за мотиваційно-ціннісним компонентом в ЕГ складає $H_c^0 = 2,52$ (50,4 %); контрольній – $H_k^0 = 2,49$ (49,8 %). Різниця між ними становить 0,6 %, що на початку експерименту є несуттєвим і не впливає на результативність отриманих даних.

Для діагностики початкового рівня правової компетентності студентів за когнітивно-комунікативним компонентом використовувалися тести, розроблені та подані нами в авторському посібнику «Правова компетентність майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності» [6].

Крім тестових завдань, студентам запропоновано опитувальник, що включає в себе правові питання, вивчення яких передбачено програмою з дисципліни «Правознавство». На підставі реєстрованих даних був зроблений такий висновок: знання про правову компетентність інтуїтивні й розпливчасті, готовність до вирішення професійних завдань часткова.

Дані спостереження, як методу збору первинних даних, дозволили перейти до організації та проведення аналізу понять. Для вивчення рівня знань теоретичних основ правової компетентності майбутнього менеджера учасникам експерименту запропоновано визначити сенс (те, як вони це розуміють) ряду понять: «якість освіти», «управління в аграрній сфері», «менеджмент в аграрній сфері»,

«практикоорієнтована задача», «діяльність аграрія, як суб'єкта менеджменту», «компетенції менеджера», «компетентність менеджера».

У результаті отримані дані, що вказують на низький рівень сформованості уявлень про теоретичні основи діяльності менеджера. Лише незначна кількість студентів (4,7 % – КГ, 4,2 % – ЕГ) вказали на істотні властивості пояснювальних предметів.

Стимулююче спостереження дозволило побачити здатність студентів вирішувати практикоорієнтовані задачі, аналіз текстів – теоретичну підготовку в сфері управління аграрним виробництвом.

Для виявлення причин низьких результатів проведено анкетування з метою уточнення отриманих даних. Опитування дозволило діагностувати наявну ситуацію в обох групах. Наведемо окремі ключові питання анкети: Що, на Ваш погляд, може сприяти підвищенню якості підготовки майбутнього менеджера? Як Ви вважаєте, в достатній мірі сформована у Вас правова компетентність? Чи необхідні на Ваш погляд, менеджеру правові знання, вміння та здібності в аграрній сфері? та ін.

Результати проведеного анкетування показали, що більшість студентів недооцінюють або заперечують значущість права у здійсненні своєї майбутньої професійної діяльності. Тільки 23,6 % (КГ) і 22,5 % (ЕГ) студентів вважають правову компетентність необхідним компонентом професійної компетентності фахівця аграрної сфери.

При вирішенні практикоорієнтованих задач 50,7 % (КГ), 49,8 % (ЕГ) студентів відчувають серйозні труднощі в застосуванні юридичних знань на практиці, правовій оцінці діяльності, складанні документів правового характеру.

Діагностика вихідних знань учасників експерименту показала, що більшість студентів КГ і ЕГ (10,9 % і 12,5 % відповідно), демонструють лише фрагментарні знання в сфері права, відчувають труднощі у визначенні юридичних понять і категорій, в підборі нормативно-правових актів, необхідних для вирішення правових задач.

Виявлення рівня правової компетентності студентів за когнітивно-комунікативним компонентом здійснювалося нами за допомогою методики Т. Дубовицької (визначення рівня професійної спрямованості студентів) і методики оцінки комунікативних і організаторських здібностей особистості.

За результатами тестування частка студентів з низьким рівнем професійної спрямованості становить 25,4 % (КГ), 26,8 % (ЕГ); середній рівень професійної спрямованості був виявлений у 40,4 % (КГ), 39,7 % (ЕГ) студентів. Високий рівень професійної спрямованості продемонстрували 34,2 % (КГ), 33,5 % (ЕГ) студентів.

Для діагностики таких показників когнітивно-комунікативного компонента, як комунікативність, уміння планувати свою діяльність, здатність критично оцінювати її результати, нами використовувалася методика для визначення комунікативних і організаторських здібностей особистості (КОЗ). Опитувальник включає в себе 40 питань, 20 з яких характеризують комунікативні схильності, а 20 орієнтовані на вивчення організаторських.

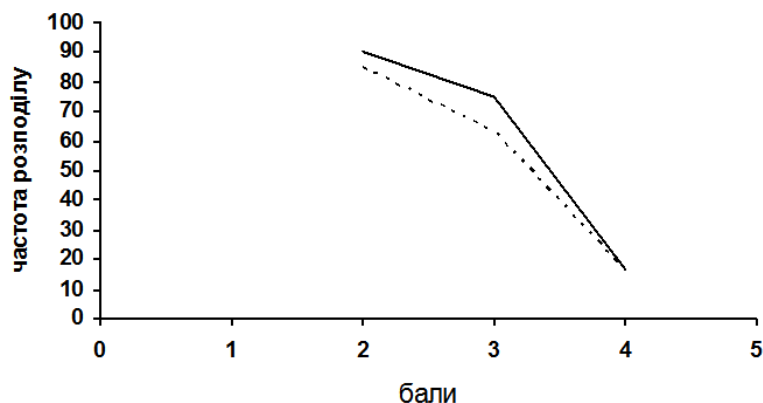
Низький рівень прояву комунікативних та організаторських здібностей, виявлений у 29,8 % (КГ), 28,1 % (ЕГ) студентів, характеризує відсутність прагнення до спілкування, відчуття самотності в новому колективі, обмеження кола знайомих, наявність труднощів у встановленні контактів з людьми, у виступі перед аудиторією, у відстоюванні власної точки зору, прагнення уникати прояву ініціативи в суспільній діяльності та прийняття самостійних рішень. Для 44,7 % студентів (КГ), 43,6 % (ЕГ) характерний середній рівень прояву комунікативних та організаторських здібностей. Володіючи в цілому середніми показниками, ці студенти прагнуть до контактів з людьми, не обмежують коло своїх знайомих, відстоюють власну точку зору, планують свою роботу. Разом з тим потенціал цих здібностей не відрізняється високою стійкістю. Комунікативні та організаторські здібності цих респондентів потребують подальшого розвитку й удосконалення.

25,5 % студентів (КГ), 28,3 % (ЕГ) мають високий рівень прояву комунікативних та організаторських здібностей, для якого характерні постійне прагнення до розширення кола своїх знайомих, впевненість в новій обстановці, активна участь у громадській діяльності, допомога близьким, друзям, прояв ініціативи у спілкуванні, організації різних заходів, здатність приймати самостійні рішення у складній ситуації. Всі ці дії здійснюються не з примусу, а згідно з внутрішніми прагненням.

Узагальнені показники сформованості правової компетентності за когнітивно-комунікативним компонентом показано на рис. 2.

Отже, узагальнений рівень правової компетентності студентів аграрного університету за когнітивно-комунікативним компонентом в ЕГ складає $H_c^0=2,6$ (52,0 %); контрольній – $H_k^0= 2,58$ (51,6 %). Різниця між ними складає 0,4 %, що на початку експерименту є несуттєвим і не впливає на результативність отриманих даних.

Для виявлення рівня правової компетентності студентів за практично-діяльнісним компонентом запропоновані графічний тест Е. Ільїна «Визначення потреби в активності», юридичні завдання, завдання по складанню правових документів, участь у заходах правового характеру.

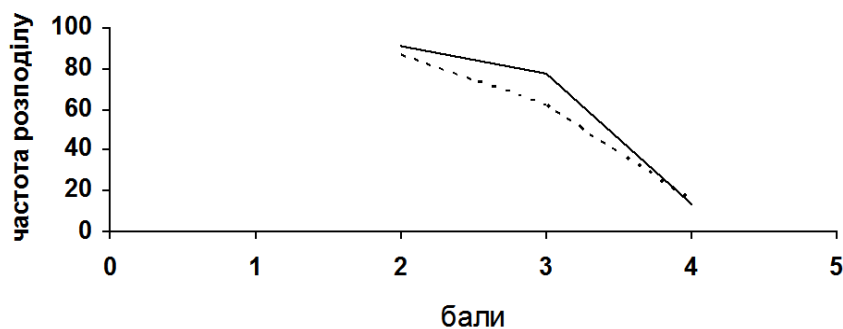

Рис. 2. Розподіл балів за рівнем сформованості когнітивно-комунікативного компонента правової компетентності студентів

----- контрольна група, _____ експериментальна група

Діагностика практично-діяльнісного компонента правової компетентності студентів показала такі результати: згідно графічного тесту низька потреба в активності виявлена у 38,9 % (КГ), 39,3 % (ЕГ) студентів, середня потреба – у 42,6 % (КГ), 43,4 % (ЕГ) студентів, висока потреба – у 18,5 % (КГ), 17,3 % (ЕГ) студентів. Відносно відвідуваності таких заходів необхідно відзначити, що середній показник присутності на них становить 33,5 % (КГ), 32,8 % (ЕГ) студентів, при цьому активну участь продемонстрували тільки 3,8 % (КГ), 4,2 % (ЕГ) студентів. Слід зазначити, що більшість студентів зазнавало серйозних труднощів при вирішенні юридичних завдань, складанні документів правового характеру. 71,8 % (КГ), 72,1 % (ЕГ) студентів показали низький рівень сформованості вміння грамотно застосовувати знання у практичній діяльності, 24,7 % (КГ), 21,6 % (ЕГ) – середній рівень, 3,5 % (КГ), 6,3 % (ЕГ) – високий рівень.

Узагальнені показники сформованості правової компетентності за практично-діяльним компонентом показано на рис. 3.

Рис. 3. Розподіл балів за рівнем сформованості мотиваційно-ціннісного компонента правової компетентності студентів

----- контрольна група, _____ експериментальна група

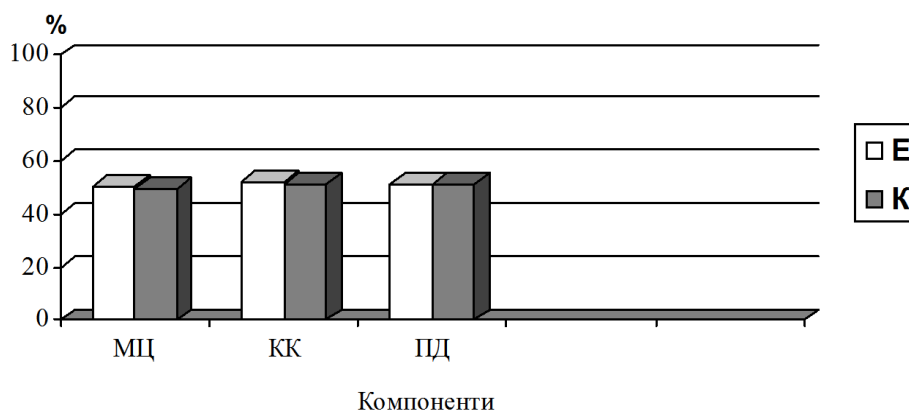
Отже, узагальнений рівень правової компетентності студентів аграрного університету за практично-діяльним компонентом в ЕГ складає $H_e^0 = 2,57$ (51,4 %); контрольний – $H_k^0 = 2,56$ (51,2 %). Різниця між ними складає 0,2 %, що на початку експерименту є несуттєвим і не впливає на результативність отриманих даних.

Для перевірки гіпотези, яка встановлює співвідношення відповідності або відмінності (в даному випадку – контрольних і експериментальних груп) використано метод математичної статистики. Для цього обрано критерій Пірсона.

Проведений розрахунок показав, що за мотиваційно-ціннісним компонентом він складає 0,12, когнітивно-інформаційним – 3,24, практично-діяльним – 1,96, що менше табличного значення для 5 % рівня значущості (9,49). Отже, відмінності в контрольній та експериментальній групах не є статистично значущими.

Отримані дані доводять, що на результати сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів впливали випадкові чинники.

Для унаочнення результату дослідження відображено на рис. 4.

Рис. 4. Рівні сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності аграрного університету за компонентами

На рисунку чітко виражено середній рівень правової компетентності студентів аграрного університету за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-комунікативним, практично-діяльним компонентами у експериментальній та контрольній групах та невелику різницю показників між ними. Різниця в експериментальній групі між мотиваційно-ціннісним та когнітивно-комунікативним компонентами складає 1,6 %, практично-діяльним – 1,0 %; у контрольній групі відповідно 1,8 %, 1,4 %. Це означає, що між рівнями сформованості правової компетентності студентів аграрного університету за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-комунікативним, практично-діяльним компонентами значної різниці немає.

Отже, на основі аналізу сформованості всіх компонентів правової компетентності студентів за трьома рівнями (низькому, середньому і високому) можна зробити такі висновки.

Сформованість правової компетентності майбутніх менеджерів знаходиться на низькому та середньому рівнях: низький рівень знань теоретичних основ правової направленості професійної діяльності менеджера, інтуїтивний пошук способів вирішення професійних практикоорієнтованих правових завдань. Це в достатній мірі демонструють як наші спостереження, так і показники оцінки самих студентів.

Серед причин низького рівня сформованості правової компетентності самі студенти особливо виділяють недостатнє практикоорієнтоване навчання і відсутність досвіду самостійного рішення правових завдань.

Проведений якісний аналіз дозволяє зазначити, що лише незначна частина студентів впевнені в собі, активні при вирішенні складних ситуацій, орієнтуються в нормах і етиці професійних взаємин, тоді як більша частина інертні, пасивні або навіть зовсім не в змозі оцінити як власні професійні можливості, так і складну ситуацію в майбутній професійній діяльності.

Незважаючи на те, що формування правової компетентності студентів здійснюється в процесі вивчення практикоорієнтованих дисциплін, проведені заходи залишаються розрізненими, немає єдиних показників, за якими вимірювалася б ефективність цього процесу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні умов формування правової компетентності майбутніх менеджерів, здатних забезпечити готовність студентів до організації практикоорієнтованої у правовому аспекті професійної діяльності та цілеспрямованої, поетапної їх реалізація.

Використані джерела

1. Дубовицкая Т. Д. Диагностика уровня профессиональной направленности студентов. *Психологическая наука и образование*. 2004. № 2. С. 82–86.
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. Санкт Петербург, 2002. 512 с.
3. Истратова О. Н., Т. В. Эксакусто. Психодиагностика. Коллекция лучших тестов. [2-е изд.]. Ростов на Дону, 2006. 375 с.
4. Маноляк В. А. Формирование профессионально-правовой компетентности студентов туристского вуза : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Москва, 2007. 28 с.
5. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования. Санкт Петербург, 2004. 268 с.
6. Поліщук О. А. Правова компетентність майбутнього менеджера зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібн. для студентів вищих аграрних навчальних закладів. УНУС, 2015. 200 с.
7. Rokeach M. The nature of human values . N. Y. : Free Press, 1973. 438 p.
8. Лавриненко В. Н., Нартов Н. А., Шабанова О. А., Лукашова Г. С. Социология : учеб. для вузов. [2-е изд., перераб. и доп.]. Москва, 2002. 407 с.

Sovgira S., Polischuk O.

STATE OF FORMATION OF LEGAL COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN THE AGRARIAN SPHERE

The article has been analyzed and experimentally verified the existing state of practice of higher education in terms of forming the legal competence of future managers of foreign economic activity in the agrarian sector. Defined purpose: to analyze and experimentally verify the current state of practice in higher education in terms of forming the legal competence of future managers of foreign economic activity in the agrarian sector. Methods used: observation, questioning, testing, conversations, surveys, mathematical methods for processing static information. Methods of determining the levels of formation of all components of the legal competence of students of the Agrarian University are revealed. The process of experimental work on determination of levels of formation of motivational-value, cognitive-communicative and practical-activity components is covered. Result: the reasons for the low level of formation of legal competence in future managers of foreign economic activity of agrarian sphere are established. The statistical reliability of the obtained results is proved.

Despite the fact that the formation of the legal competence of students is carried out in the process of study of practice-oriented disciplines, taken measures remain fragmented, and there are no single indicators that would measure the effectiveness of this process.

Thus, on the basis of analysis of formed of all of the tools of legal competence of students after three levels (subzero, middle and high) it is possible to do such conclusions.

The formed of legal competence of future managers is on low and middle levels: low level of knowledge of theoretical bases of legal orientation of professional activity of manager, intuitional search of methods of decision of professional practice of the oriented legal tasks. It in a sufficient measure is demonstrated by both our supervisions and indexes of estimation of students.

In further researches should form the legal competence of future managers, which are able to provide the readiness of students to the organization of practice-oriented in the legal aspect of professional activity and purposeful, phased implementation of them.

Key words: *legal competence, future managers, foreign economic activity, agrarian sphere, components of legal competence.*

Стаття надійшла до редакції 20.06.2018 р.